

Ten eerste

Rachel Imamkhan

De vrouw die Romano vrij kreeg

Nerveus loopt advocaat Rachel Imamkhan achter de drie bewakers van Frankland Prison aan. Ze heeft deze dinsdagochtend in juni 2015 om vijf uur de trein naar het Noord-Engelse Brasside gepakt. Veel te vroeg, maar ze is bang om te laat te komen. Nu hoopt ze maar dat ze haar niet alsnog de toegang weigeren, hier in een van de zwaarst beveiligde gevangenissen van Groot-Brittannië.

Haar telefoon heeft ze moeten inleveren. Opnames zijn verboden. Maar in Imamkhans tas zit een pen en een formulier waarop ze haar vragen heeft uitgetikt. Tussen de vragen heeft ze grote stukken wit gelaten. Daar kan Mark Dixie, de Brit die een levenslange straf uitzit voor de moord op fotomodel Sally Bowman, straks zijn antwoorden noteren. Als hij tenminste gaat antwoorden.

Mark Dixie zit in een wit T-shirt in een glazen hok met twee stoelen en een tafel. Rachel Imamkhan stapt naar binnen en schudt de hand van de man die door heel Engeland wordt gezien als een gewetenloos monster.

'Ik weet waarvoor je komt', zegt Dixie meteen. 'En ik weet er eigenlijk niks meer van.'

'Rustig', zegt Imamkhan. 'Laten we eerst rustig praten. Ik ben er speciaal voor uit Nederland gekomen. Ik ben hier niet om u te veroordelen, ik heb alleen een paar vragen namens mijn cliënt.'

Ze begint over Dixies tijd in Spanje. Hoe raakte de Brit daar destijds verzeild? Eerst zegt Dixie zich weinig te herinneren. Maar Imamkhan blijft kalm en houdt vol. Hij weet toch nog wel waarom hij uit Engeland naar Spanje vertrok?

Langzaam ontstaat een gesprek. Dixie vertelt over zijn toenmalige vriendin in Fuengirola, aan de Costa del Sol. Over zijn werk in een bar daar, waar veel Engelsen en Nederlanders kwamen. Het was een tijd van veel stappen. Dan noemt Dixie namen van de pubs waar hij vaak kwam.

Als hij dat nog weet, moet hij zich details over het misdrijf toch ook kunnen herinneren, denkt Imamkhan. Ze begint over het dna-materiaal dat is gevonden op de vrouw die in 2003 in Fuengirola werd verkracht. Mark Dixie weet toch wel dat er een match is gevonden met zijn dna-materiaal? 'Begrijp je wel goed dat er in Spanje nog altijd iemand anders vastzit voor die zaak?', vraagt Imamkhan.

De crimineel kijkt verschrikt. 'Ik snap het niet', zegt Dixie. 'Waarom zit die man nog steeds gevangen? Ik heb toch al in 2007 meegewerkt aan het onderzoek?'

Imamkhan vertelt hoe haar cliënt Romano van der Dussen al twaalf jaar wegwijnt in een cel op Mallorca, voor drie zedenmisdrijven die hij niet heeft gepleegd. Hoe de Spaanse bureaucratie steeds voorkwam dat Romano op vrije voeten werd gesteld. Ook toen er al in 2007 een match werd gemaakt tussen het dna op het slachtoffer en dat van hem, Mark Dixie.

Dixie is verbijsterd en lijkt zich schuldig te voelen. Imamkhan maakt gebruik van het moment en haalt haar pen tevoorschijn.

Tweeënhalf uur nadat ze Dixie voor het eerst de hand schudde, loopt de advocaat de gevangenis uit met een ingevuld formulier. Daarop heeft Dixie in hanepoten een bekentenis geschreven. Hij heeft in 2003 in Fuengirola iemand verkracht, schrijft hij. En het spijt hem enorm dat een onschuldig man is veroordeeld voor dat misdrijf.

Toch nog vrijgesproken

Romano van der Dussen komt op vrije voeten. Woensdag heeft het Spaanse Tribunal Supremo hem vrijgesproken van de verkrachtingszaak die Dixie heeft bekend. Dat hij na ruim twaalf jaar alsnog de gevangenis uit komt, is grotendeels te danken aan de onorthodoxe werkwijze van advocate Rachel Imamkhan en haar kantoor PrisonLaw. Eindelijk bestookte ze de Britse justitie met telefoontjes en mails. Ze maande de Britten ertoe te zetten achter het afnemen van nieuwe dna-monsters bij Mark Dixie en het opsturen daarvan naar Spanje.

Maar Imamkhan bevroedde dat voor een heropening van de zaak mogelijk meer bewijs nodig was - het gegeven dat het gevonden dna-materiaal op het slachtoffer niet van Van der Dussen was, was al in 2004 bekend en door de rechter terzijde geschoven. Met een handgeschreven verklaring van Dixie zou ze het voor een heropening noodzakelijke 'novum' in handen hebben.

In Zuid-Engeland spoorde ze ook twee getuigen op die de avond van de misdrijven in Van der Dussens gezelschap waren. Ze zijn door de Spaanse politie nooit gehoord. Imamkhan liet hen een getuigenis op schrift stellen. De nieuwe bewijsstukken maakten een herziening van de zaak vrijwel onontkoombaar.

Zelf ontkent Imamkhan dat ze iets bijzonders doet. 'Ik wil niet dat dit verhaal over mij gaat, ik heb dit niet alleen gedaan', herhaalt ze meermaals. Ze heeft alleen ingestemd met een interview omdat ze vindt dat 'we van Romano's zaak allemaal zouden moeten leren. Hij is slachtoffer geworden van het systeem. Niet in Birma, maar in een westers land. Dat mag nooit meer gebeuren.'

Zaak-Van der Dussen **Ten eerste**

Als advocaat Rachel Imamkhan in 2012 Romano van der Dussen in zijn Spaanse cel bezoekt, weet ze: hier is iets fundamenteels fout gegaan. Het zou toch nog zo'n vier jaar duren voordat ze de Spaanse rechters daarvan kan overtuigen.

Door **Anneke Stoffelen** en **Wil Thijssen** Foto **Julius Schrank**

Jeugdfoto van Romano van der Dussen die bij zijn vader aan de muur hangt.

Thailand, 2002

De dan 26-jarige studente Rachel Imamkhan zit in een internetcafé in Bangkok met haar rugzak naast zich. Door een gemiste vlucht is ze gedwongen om langer in Thailand te blijven dan gepland. Het komt haar wel goed uit. Ze vindt haar rechtenstudie in Amsterdam toch maar saai.

In het café valt haar oog op een flyer van de stichting Fair Trials Abroad. 'Vrijwilligers gezocht om gedetineerden te bezoeken', staat er. Imamkhan meldt zich aan.

Ze bezoekt buitenlanders die in de Thaise gevangenis onder erbarmelijke omstandigheden vastzitten. Australiërs, gedetineerden uit Singapore, uit Birma. Ze beseft: dit zijn mensen voor wie niemand het opneemt. Ze zitten een eeuwigheid vast en hun overheid kan het geen moer schelen. Ze komt in contact met de tot levenslang veroordeelde Machiel Kuijt, die ze later zal helpen met zijn overplaatsing naar Nederland.

Maar het meest wordt ze geraakt door twee Nederlanders die wegens drugssmokkel ter dood zijn veroordeeld. 'Die krijgen geen juridische bijstand, omdat ze geen geld hebben, en niemand kent ze. Iemand die wel media-aandacht heeft, krijgt alle hulp. Voor Machiel Kuijt stonden ze bij wijze van spreken in de rij. Maar voor die twee op *death row* kwam niemand langs. Schuifelend met die kettingen om hun enkels kwamen ze dan naar de bezoekersruimte, ik hoor dat geluid soms nog.'

Terug in Nederland vindt ze de motivatie voor haar studie terug: ze wil opkomen voor de rechten van mensen die door iedereen zijn vergeten. Na haar afstuderen vindt ze een baan als jurist bij een ruimtelijk-bestuursrechtorganisatie. Haar vakantiedagen spaart ze op om Nederlandse gevangenen in het buitenland te bezoeken. In Thailand, de Dominicaanse Republiek. 'Ik vond het fascinerend om met andere rechtssystemen bezig te zijn.'

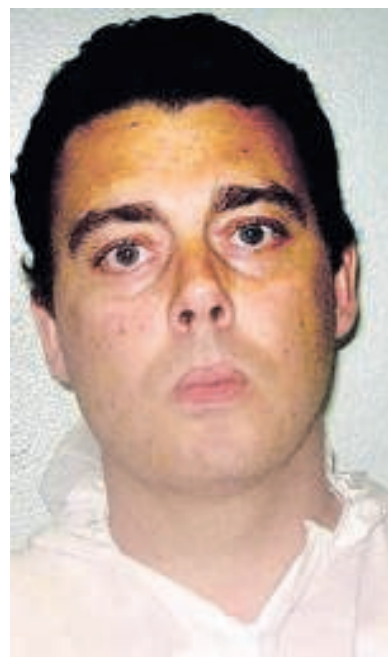
In 2005 richt ze de stichting PrisonLaw op. 'Voor mensen die geen geld hebben, die verstoppen zijn van juridische bijstand.' Het is dan nog allemaal vrijwilligerswerk. Overdag houdt ze zich bezig met ruimtelijke ordening, in de avonduren staat ze met PrisonLaw gedetineerden in den vreemde bij.

'Ik ben vanuit een bepaald idee de advocatuur ingegaan, dus niet voor de status, roem, geld. Ik vind ten eerste het juridisch vak interessant. En je wilt ook iets betekenen voor die mensen. Soms denk ik: dit dossier had ik beter niet kunnen aannemen, het is zo veel werk en die cliënt kan me niet betalen, maar dan zegt mijn gevoel: daar is substantieel iets aan de hand, daar móét ik wat mee.'

De eerste jaren kan PrisonLaw maar een beperkt aantal zaken behartigen. Dat verandert

Ik snap het niet. Waarom zit die man nog vast? Ik heb in 2007 al aan een onderzoek meegewerkt

Mark Dixie wanneer Rachel Imamkhan hem in juni 2015 confronteert met de situatie waarin Romano van der Dussen verkeert.

Mark Dixie legt uiteindelijk in 2015 een bekentenis af die Van der Dussen vrijpleit.

in 2012, als de stichting voor het eerst subsidie krijgt van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Met de ongeveer twee ton per jaar kan Imamkhan de organisatie professionaliseren. Ze neemt twee fulltime juristen aan. Het kantoor staat nu jaarlijks zo'n 150 Nederlandse gedetineerden in het buitenland bij.

Mallorca, 2012

'Ik heb het niet gedaan, ik heb het níét gedaan', blijft Romano van der Dussen herhalen. Hij zit achter glas en naast hem op tafel ligt een dikke stapel papieren. Het is maart 2012 en Rachel Imamkhan is voor het eerst bij Romano op bezoek in de gevangenis op Mallorca. Een ambtenaar van Buitenlandse Zaken heeft haar verzocht zijn dossier te bekijken. Al in 2010 is er in opdracht van het ministerie een vertrouwensrapport opgesteld, waaruit blijkt dat in Van der Dussens zaak grove fouten zijn gemaakt.

Imamkhan heeft het hele dossier met verbijstering gelezen. Hoe kan het dat Romano is veroordeeld, terwijl het gevonden dna bij het slachtoffer niet van hem is? Ook het signalement dat de drie belaagde vrouwen beschreven, komt niet overeen met dat van hem.

Imamkhan is gewend dat gevangenen die zij bezoekt klagen over de omstandigheden: kakkerlakken, mishandeling door bewaarders, het slechte eten. Maar Van der Dussen heeft het alleen maar over zijn rechtszaak. 'Ik heb allerlei dingen wel gedaan', geeft hij toe. 'Maar dit niet.' Hij laat processtukken zien, wijst op tabellen met dna-codes. Ook vertelt hij over hoe hij heeft geweigerd een deal met justitie te tekenen. 'Ze zeiden: als je dit tekent, krijg je een straf tussen de twee en zeven jaar. Maar ik ga niet tekenen voor iets wat ik niet heb gedaan. Al bied je me een miljoen.'

Het valt Imamkhan ook op met hoeveel compassie hij over de slachtoffers in de drie zedenzaken spreekt. De meeste gedetineerden ontwijken vragen over slachtoffers. Romano niet. Imamkhans intuïtie zegt haar dat in deze zaak iets grondig is misgegaan.

Wie werkt in vreemde landen en culturen, is volgens Imamkhan vaak aangewezen op intuïtie en gezond verstand. 'Ik moet werken in landen waar ik niet thuis ben in het recht. Ik doe veel op m'n gevoel en eigen inschattingsvermogen. Soms niet, en dan denk ik achteraf: had ik het maar wel gedaan.'

Die intuïtie gebruikt ze ook bij het aannemen van zaken. 'Je gaat niet zomaar zo'n traject in, van onderzoeken en erin duiken. Je moet je altijd afvragen: wat vertelt mijn cliënt niet? Omdat we in het buitenland vaak niet over alle dossierstukken beschikken, zijn we afhankelijk van wat cliënten ons vertellen. Dus speel ik echt advocaat van de duivel.'

Het gebeurt vaak dat lokale advocaten Imamkhan met scepsis zien komen. 'In Zuid-Amerikaanse landen maar ook in Spanje heerst echt een machocultuur. Ze vragen me dan: wat kom jij hier eigenlijk doen? Ik snap dat wel. Ik zou dat zelf ook hebben als een vreemde advocaat mij belt en zegt: hoe staat het ermee, kan het niet wat sneller?'

Het is ook om die reden dat Imamkhan in eerste instantie terughoudend is in de zaak van Van der Dussen. 'We wilden de lokale advocaat niet voor de voeten lopen.' Maar eind 2013 vindt PrisonLaw dat het lang genoeg heeft geduurd met het rechtshulpverzoek aan Engeland. Dat is gevraagd om nieuw dna-materiaal aan te leveren en moordenaar Mark Dixie te horen. Maar er gebeurt niks.

'Wij wilden dat iemand contact zou opnemen met de Engelse autoriteiten waarom het zo lang duurde', zegt Imamkhan. 'Daarover was een verschil van inzicht. De Spaanse advocaat vond: uit respect laat je het aan de autoriteiten over. Ik vond: je kunt de autoriteiten ook een handje helpen door ze in de juiste richting te sturen, de druk opvoeren. Daarom hebben wij zelf contact met Engeland opgenomen.'

De bemoeienis van PrisonLaw leidt tot een doorbraak: in november 2015 besluit het hooggerechtshof in Madrid de zaak te heropenen.

Nieuw leven

Ondanks de publieke steun die er is, denkt Imamkhan dat het nog heel moeilijk gaat worden voor Van der Dussen om een nieuw leven op te bouwen. 'Als je twaalf jaar hebt vastgezet heb je toch een stempel, ook al word je uiteindelijk vrijgesproken.'

Bovendien is de nachtmerrie nog niet helemaal voorbij. Crimineel Dixie heeft de ernstigste van de drie delicten bekend en daarvoor is Van der Dussen nu vrijgesproken. Destijds is de rechter er bij de veroordeling van uitgegaan dat de drie zaken door één dader moeten zijn gepleegd. Maar dat betekent niet dat Romano nu omgekeerd ook in één klap voor alledrie de zaken onschuldig is verklaard. Om dat alsnog te bewerkstelligen, zal de verdediging om de uitlevering van Dixie van Groot-Brittannië naar Spanje vragen, zodat de Brit ook over de andere twee zaken uitgebreid kan worden gehoord.

De smet is dus nog niet van Van der Dussens blazen. En: 'Hij is in de media neergezet als een bepaald persoon: Romano is geen lieverdje, hij heeft zich in het verleden misdragen. Ik weet niet of dat in zijn voordeel werkt. Hij heeft begeleiding nodig. Hij is getekend door al die jaren in gevangenschap. Die verloren jaren krijgt hij niet terug.'